

Idila na Studencu.¹

† Ivan Cankar.

Dežela ima zelo prostran in zelo lep vrt za tiste svoje ljudi, ki se ne strinjajo z večino. Bog bodi zahvaljen, da je človeštvo zmerom bolj človečansko! Svoje dni se je manjšinam vse hujše godilo; na križ so jih pribijali, na grmadi so jih sežigali, kamenjali so jih in obešali. Zdaj jih samo še zaklepajo. Nekatere so krstili za hudodelce, druge za norce. Meje med obema kategorijama še niso natanko določili, že zategadelj ne, da bi ne spravili ob kruh državnih pravnikov in sodnih psihijatrov. Poglavitno znamenje pa je vsem manjšinam skupno; prav to namreč, da so manjšine in da že s samim svojim imenom motijo povprečnost. Povprečnost neumnosti, sovraštva, nizkotnosti in hinavščine. Kar pomeni v jeziku večine: povprečnost pameti, ljubezni, plemenitosti in resnice.

Prostran in lep je tisti vrt. Človeku, ki stoji zunaj in gleda vrhove lip in kostanjev, se zazdi, da je tam, samo tam večna pomlad. Nikjer ne sije solnce tako milo in toplo, nikjer ni zelenje tako sveže in sočno, do prekipevanja polno vselega, zadovoljnega zdravja. Tih je vrt. Kdo se izprehaja po belih gredah? Ali so ljudje, ali so sence? Umirjena zadovoljnost je na vseh licih; obžarjena so od notranjega ognja, ki se je bil užgal ob sijajni uri in ne ugasne več.

Bežna senca kolobari pod kostanji. V teh očeh je bridkost brez meje in mere.

»Spovednika mi dajte, ljudje božji, spovednika, svetega moža, da zadobi moja duša mir!«

Druge sence se vzdignejo izza grmovja, se bližajo izpod lip.

»Saj so mu ga bili dali že včeraj, spovednika!«

»Nagnal ga je! Ni bil svet mož!« —

»Spovednika mi dajte, da zadobi moja duša mir!« —

»Greh se je bil zajezil v njem!«

»Zadušil ga bo, če ne vzdignemo zatvornice!«
Žalostni so povsili glave.

Kdo je tisti, ki sedi na kameniti klopi pod kostanjem? Zavit je v rjavo haljo, v ogromno kapuco skriva obraz.

Senca moža je, ki je molčal petindvajset let. Petindvajset let² ni ne izpregovoril, ne se nasmehnil. Spogledali so se, šli so k njemu.

»Med nami je velik grešnik. Greh se je bil zajezil v njem in ne najde, kam da bi se izlil. Spovednika, svetega moža kliče na pomagáj, svetih mož pa je malo na svetu. Prav gotovo si ti, ki že petindvajset let nisi ne izpregovoril, ne se nasmehnil. Usmili se ga v božjem imenu, odrešil boš krščeno dušo! Tista lopa tam pa bodi spovednica!«

Pokimal je, potegnil si kapuco še nižje v lice ter se napotil molčé proti lopi.

Nato so stopili h grešniku, tolažbe željnemu.

»Tam je spovednica, v njej čaka spovednik. Zateci se k njemu, da boš zveličan!«

Hitel je trepetajoč, koprneč; pokleknil je na kamen pod lino, sklenil roke, nagnil glavo. Drugi so polegli v hladno travo, deset korakov v stran, da bi ne motili svetega opravila.

Neznana tesnoba se je spustila z neba na zemljo. Kaj je že mrak? Kaj je božja roka zasenčila solnce? — V dušo je segel črn spomin. Izza kostanjev bulji strah z vodenimi očmi. Trepetaje se je roka oklenila roke.

Od spovednice zamolklo šepetanje, pritajeno ihtenje. Da bi bil krik sekajoč, da bi bil glasen jok!

Spovednik govori. Človeško uho ni slišalo takega glasu. Katera je bila beseda, ki je odklenila vrata, vzdignila zapah, pred petindvajsetimi leti postavljen?

»Bog!«

Čas je okamenel; srce se je ustavilo, je obnemelo v grozi. Spovednik, vzdigni roko za blagoslov, odreši nas! — Bledi, trepetajoči, z zobmi šklepetajoči so ležali tam, tiščali so sapo, grebli z rokami v mokro prst. — Reci besedo, spovednik, hitro jo reci, da se ne prelije prepolna duša!

Grešnik je vstal. Silen trepet mu je kakor v navalu mrzlice sključil in zleknil život. Ozrl se je proti nebu, ozrl se naokoli — nebeška svetloba na licih, sijaj ljubezni božje v očeh.

»Bratje!«

Stopil je k njim, vse povrsti je objel in poljubil.

»Bratje, ozdravljena je moja duša! Bratje, neskončno usmiljen je Bog! Tam je moja pot, glejte, tja drži!«

Pokazal je proti nebu — svetel lok je bil tam razpet, topeč se v razbeljenem srebru.

Spovednik je stopil iz spovednice. Molčé je šel mimo njih; kapuca mu je senčila obraz, ki je bil resen in bled; le krog ustnic je še narahlo trepetal tih in miloben smehljaj, kakor daljnodaljen lep spomin.

¹ Ta naslov je pripisan nad prečrtanim prvotnim z roko dr. Izidorja Cankarja. Prvotni naslov se je glasil: »Idila na vrtu«. Izraz idila je črtan in nad njim z Ivanovo roko zapisano »Spoved (na vrtu)«. Op. ur.